

Preek Johannes 15:18-25

- Neede, 29 maart 2026

- Kees van Dusseldorp

- 5^e zondag veertigdagentijd: zondag Judaïca

Thema: Liefde tegenover haat

votum en groet

Psalm 43 (DNP) Heer, doe mij recht; kom tussenbeide

verbondsvernieuwing 5^e bede: Vergeef ons onze schulden, zoals ook wij vergeven wie ons iets schuldig is.

ELB 302 Heer, ik kom tot U

gebed

lezen: Johannes 15:18-16:11

lezen: Spreuken 1:20-33

Psalm 119:39,40 (DNP) Verlos mij Heer, zie mijn ellende aan kindermoment

Opwekking Kids 145 Jezus, ik wil u bedanken (YouTube)

preek

NLB 939 Op U alleen (YouTube?)

gebed

collecte

Lied 838:1,4 O grote God, die liefde zijt

zegen

Gemeente van Christus,

**

Je zult het maar meemaken. Dat op een dag je buurvrouw binnenkomt en zegt: 'Jullie moeten je voorbereiden op een oorlog'.

'Huh? Oorlog? Hoezo?'

'Ja, het is onvermijdelijk. De burgermeester heeft ons gevraagd om familie en burens persoonlijk te waarschuwen. Want mensen geloven de berichten in de media niet meer. Maar het is waar. De raketten en drones staan al klaar.'

Je buurvrouw werkt op het gemeentehuis en kan het weten. Op zich had je ook wel het gevoel dat de spanning opliep. Persoonlijk had je er geen last van. Je woont in een rustige buurt, de kinderen spelen gewoon buiten. Maar ja, als de burgermeester het zegt.

'Wat moeten we doen dan?'

'Zorg dat je een goede schuilplaats in je huis maakt. En sla wat voorraad in. Vul flessen met water. En als je connecties hebt in het buitenland, probeer vast een lijntje te leggen voor het geval je moet vluchten.'

'Maar waarom gebeurt dit? Wat hebben we fout gedaan?'

'Dat weet ik niet. Niemand kan het zeggen. Maar het gaat wel gebeuren.'

En inderdaad. Een paar dagen later vliegen de raketten over. Vallen de bommen soms akelig dichtbij. Raken mensen gewond. Wordt je man, je zoon, je vader opgeroepen om het land te verdedigen. Slaap je 's nachts in de kelder. En probeer je een vluchtplan te bedenken.

Je bent je buurvrouw dankbaar. Dankzij haar waarschuwing was je voorbereid. Kon je erover nadenken wat je het beste kon doen. En hoe jij op jouw plek mee kunt werken. Om de vrijheid te verdedigen. Om anderen te helpen.

'Maar waarom?' Mensen zoeken naar de reden. Er zijn veel analyses en interpretaties. Om het te begrijpen. Om het te beoordelen. Om het gesprek aan te gaan. 'Waar komt die haat vandaan? Hebben we iets fout gedaan? Hoe kan er weer ruimte komen voor liefde?'

**

'Jullie worden gehaat. Wees er niet verbaasd over. Jullie zullen worden aangevallen. Vervolgd. Want ze haten mij. En dus ook jullie. Ze zullen jullie buitensluiten. Ze zullen jullie doden en zullen daar zelfs trots op zijn. Wees voorbereid op strijd. Ik zeg dit niet om jullie bang te maken. Maar om jullie sterk te maken. Verlies je geloof niet. Het zal moeilijk worden. Maar aan het eind wacht de overwinning.'

Dat is de waarschuwing van Jezus aan zijn leerlingen. Op de avond van zijn arrestatie, de dag voor zijn executie. Er zijn al veel pogingen gedaan om hem de mond te snoeren, om hem te isoleren van de mensen, om hem op te pakken en uit de weg te ruimen. Hij laat het niet gebeuren. En houdt zijn leerlingen uit de wind. Tot nu toe. Maar vanavond gaat de volgende fase in. Hij zal van hen gescheiden worden. Hij zal vermoord worden. Dan staan zijn leerlingen er alleen voor. En richt de haat van de mensen zich op hen.

Jezus waarschuwt de elf leerlingen voor wat er op hen af komt. Een van hen, Johannes, herhaalt deze waarschuwing later in zijn brief voor alle gelovigen. En daarmee is het ook een boodschap voor ons vandaag: 'Wees niet verbaasd, broeders en zusters, als de wereld jullie haat. Dat is een gegeven. Schrik er niet van. Ga het niet uit de weg. Maar wees erop voorbereid.'

'Maar waar dan? Ik merk dat helemaal niet zo. Er is toch ook geen reden voor? Ik doe toch niets fout?'

**

Het is een ongemakkelijk woord van Jezus. Dat de wereld hem haat. En dat de wereld iedereen zal haten die bij Hem hoort. Een boodschap die we liever niet horen. Omdat we liever iets horen over liefde dan over haat. 'Haten', dat klinkt zo hard en onredelijk. Je herkent het in je leefwereld niet. De meeste mensen deugen toch? Als je goed uitlegt wat je doet en wat je bedoelt, dan geven de meeste mensen je wel ruimte, zelfs als ze vinden dat je in hun ogen vreemde ideeën hebt. We zijn toch tolerant voor elkaar?

Een ongemakkelijk woord van Jezus. 'De wereld haat mij. En daarom haat de wereld jullie ook'. Hebben we in onze tijd niet meer behoefte aan een woord dat verbindt, dan aan een woord dat de tegenstellingen vergroot? Er is zoveel verdeeldheid, zo weinig verbinding tussen mensen, zoveel discussies en conflicten. Moeten we vanuit de kerk juist niet inzetten op liefde en verbondenheid met elkaar en met iedereen?

Je hebt helemaal gelijk. Ik kan daar helemaal in meegaan. Het past bij mij persoonlijk, om de verbinding te zoeken met ieder die ik tegenkom. Het past bij de kerk om open armen te hebben voor ieder mens, in het bijzonder voor ieder mens in nood. Het is een opdracht voor ons allemaal om voor alles God en mensen lief te hebben. Maar weet je, Jezus zegt ook niet: 'Ik haat de wereld. En jullie moeten de wereld haten'. Integendeel: als Jezus het heeft over zichzelf, over de Vader en over al zijn volgelingen, dan is het een en al liefde waartoe Hij oproept. God die de wereld zo lief heeft. Hijzelf die uit liefde zijn leven geeft. Wij, die elkaar moeten liefhebben.

Dat goddelijk beleid van liefde krijgt nog meer profiel als je ziet hoeveel haat er in de wereld is. Het was er vroeger en het is er vandaag. Mensen die elkaar het licht, de lucht, het water, de olie en de ruimte niet gunnen. Er is veel haat in de wereld. Het was er vroeger en het is er vandaag. En toch kondigt Jezus een beleid van liefde af. Geen lievigheid of zoetsappigheid. Maar echte liefde met woorden en daden. Zoals de Vader de wereld heeft liefgehad. Zoals Jezus zichzelf gegeven heeft uit liefde. Zoals de Geest ruimte maakt voor liefde.

Die boodschap van liefde wordt vaak niet begrepen. Afgelopen week las ik nog van een christen: ik heb niet zoveel met Jezus. Hij is mij eigenlijk te liberaal voor alle mensen. Ik lees liever over God, over zijn rechtvaardigheid, over zijn geboden en over hoe wij zijn Koninkrijk kunnen brengen. Maar dat gepraat over liefde, over genade, over vergeving en over menselijke gelijkwaardigheid, dat vind ik te soft.

**

Toch is dit wel de missie van Jezus. Juist omdat Hij de haat ziet en voelt. Want dat is wat Jezus zegt: 'De wereld haat mij. En mijn Vader in de hemel. En daarom ook jullie, omdat jullie bij Mij horen.'

Is dit zijn interpretatie? Het perspectief van een man die tegengewerkt wordt? Die zijn missie ziet mislukken? Die alles op zichzelf betreft? Die aanvoelt dat Hij vermoord gaat worden? En daarom zo naar zijn omgeving kijkt?

Nee, zeker niet! Het zijn geen woorden van een verbitterde man. Het is de onthulling van de enige die de waarheid ziet. De enige die zuivere liefde was en genade op aarde bracht. En die door de mensen uit de weg werd geruimd.

Haat leidt tot moord. Op Jezus. Wat zit daarachter? Wat zegt ons dat over de wereld? Wat laat dat zien over onszelf? Je kunt het natuurlijk voor kennisgeving aannemen. Jezus is gekruisigd, gestorven en begraven. Je kunt zeggen: Hij bracht het offer van zijn leven om ons te redden. En het is waar. En tegelijk is het ook waar dat de wereld haar Heer vermoorde. Dat de haat tegen Jezus, tegen Gods Zoon, zo groot werd, dat Hij – zo onschuldig als niemand anders – door de mensen uit de weg werd geruimd. Door een hemeltergende marteldood aan het kruis.

Zeker zit de boze achter al die haat. De duivel, die het licht niet kan verdragen. De 'god van deze wereld'. En tegelijk zijn het de mensen die Jezus vermoorden. Als juist de Joden, Gods geliefde en uitverkoren volk, Jezus verwierpen en zijn liefde weigerden, dan toont ons dat hoe diep de menselijke weerstand tegen God zit. In de veertigdagentijd is het goed om ook bij die waarheid stil te staan. Het lijden en sterven van Jezus onderstreept zijn woorden over de haat van de wereld. Het zet een streep onder zijn waarschuwing: 'Jullie moeten ook rekening houden met deze haat. En met de gevolgen ervan.'

**

Is het een ongemakkelijke waarheid? Jazeker. Is het een ongewenste waarheid? Ja, dit is niet meteen wat je wilt horen. Maar het is belangrijk om te verzwijgen. Je komt naar de kerk om bij God te zijn. Om te ervaren dat je bij Hem mag komen. Om samen Hem te eren en met Hem te spreken. Hoe goed en bemoedigend dat is. Maar je komt ook naar de kerk om te horen wat er werkelijk aan de hand is. Wat er onder de oppervlakte ligt. In wat voor wereld je leeft. Hoe je het ware geluk kunt vinden. En hoe je in lijn met Gods liefde kunt leven.

Daarom luister ik nog even langer naar Jezus. Hij heeft al eerder uitgelegd waar die haat op vastzit. 'De wereld haat mij, omdat ik de waarheid zeg. Ik vertel de mensen dat het slecht is wat ze doen (7:7). Ik vertel ze dat ze opnieuw geboren moeten worden (3:3). Ik open voor de mensen de enige weg van redding. Als ze in mij geloven, gaan ze niet verloren, maar krijgen ze eeuwig leven (3:16). Ik ben het licht van de wereld. Maar de mensen kunnen het niet verdragen. Ze houden meer van de duisternis dan van het licht (3:19). Omdat ze diep in hun hart wel weten dat ze slecht zijn (3:20)'.

Nu kan ik het hebben over 'de wereld'. Over wij en zij. Hoe slecht de wereld is en hoe goed wij zijn. Maar misschien is het beter om eerst bij mijzelf te rade te gaan. Herken ik niet, dat ook in mij weerstand zit tegen Jezus? Dat zijn woorden verzet oproepen? Wil ik wel horen dat ik gered moet worden? Wil ik wel weten dat ik verloren ga als ik niet in Jezus geloof? Wil ik mijn ego wel loslaten en mij compleet overgeven aan Gods genade? Wil ik mijn eigen goedheid, goede intenties, goede ideeën en goede daden wel relativeren en erkennen dat ik ook veel tekorten heb en fouten maak? Wil ik wel horen dat er maar één weg is om gelukkig te worden: geloven dat Jezus de redder is. Ik denk liever: als ik mijn best doe en probeer goed te leven, dan zal ik er toch wel komen? Je kunt toch ook gelukkig zijn, als je het niet zo ingewikkeld maakt? Ik hoef toch niet alles op die éne kaart te zetten? En me met huid en haar aan hem te verbinden? Ik wil liever niet horen hoe vaak jaloezie mij drijft, hoeveel ecologische schade mijn levensstijl veroorzaakt, hoe vaak ik iemand ander kwets door mijn ondoordachte woorden en onvervulde beloftes, hoe gemakkelijk ik Gods regels naar mijn eigen hand zet. Over geld en goed, over relaties en seksualiteit, over waarheid spreken en anderen dienen.

Jezus maakt duidelijk hoeveel weerstand en slechtheid er in een mens zit. In onze catechismus is dat heel kort samengevat in de formulering: 'Naar mijn aard ben ik erop uit om God en mijn naaste te haten (v/a 5)'. Niet dat 'haat' een bewuste drijfveer is. Niet dat mensen puur slecht zijn en alleen maar slechte dingen doen. Gelukkig niet. Maar ten diepste ligt in ieder mens, ook in mij, weerstand tegen de genade van God, tegen de liefde van Jezus, tegen de waarheid van de Geest. Als die weerstand wordt benoemd, verzet een mens zich daartegen. Ook ik. Dit wil ik niet horen, niet weten. Tenzij de Geest dit verzet overwint. Ons bij Jezus brengt. Ons tot het kruis brengt. Ons zo in de ruimte van Gods genade en liefde brengt. Dat is het werk van de Geest. Hij maakt duidelijk wat 'zonde, gerechtigheid en oordeel is', zegt Jezus. De Geest zet Jezus in het licht. Daarom stuurt Jezus de Geest naar de aarde, zodra Hij zelf naar de hemel is gegaan.

'De wereld haat mij', zegt Jezus. Zijn lijk aan het kruis zal dat de dag erna bevestigen. Om de moord op Gods Zoon kun je niet heen. Het klaagt je aan. En het brengt je op de knieën. 'Heer, vergeef mij. Ontferm u over mij. Ook in mij zit verzet tegen genade, zit weerstand tegen de waarheid. Verlos mij. Vernieuw mij. Leer mij van uw genade leven. Ik aanbid u die het hebt volbracht. Heer, leer mij leven in liefde.'

**

'Ze hebben geen excuus voor hun zonde' zegt Jezus. Zonde, enkelvoud. Die zonde is dat ze niet in Jezus hebben geloofd. Ondanks al zijn onderwijs. Ondanks al zijn wondertekennen. Ondanks al zijn wijsheid en liefde. Ondanks zijn zuiverheid. Geen excuus. Je kunt het niet van je afschuiven. Er is maar één bron voor ongeloof. Die ligt in onszelf.

Al vaker heeft Jezus verteld dat er haat tegen hem is. Wat Hij nu tegen de leerlingen voor het eerst zegt, is dat zij dat ook zullen gaan merken. Jezus zegt: 'Ik heb dit tot nu toe nog niet aan jullie verteld, omdat Ik zelf bij jullie was. Ik beschermde jullie. De haat richtte zich op Mij. Als ik weg ben wordt dat anders. Hou er rekening mee dat de haat tegen Mij zich dan op jullie zal richten. Want Ik heb jullie uit de wereld weggeroepen.'

'Ik heb jullie uit de wereld weggeroepen.' Dat is een bijzondere formulering van redding en genade. Wie van Jezus hoort, wordt weggeroepen uit de wereld van slechtheid, haat en duisternis. Voor wie Jezus liefheeft en van zijn Vader houdt, opent zich een andere wereld. Een heerlijke, ruime en hoopvolle ruimte. Je leeft in het licht. Je begint het eeuwige leven. De toekomst gaat voor je open. Heerlijk! Met als keerzijde: je leeft in een andere wereld dan de mensen die niet in Jezus geloven. Net als Hij ken je de waarheid en weet je de weg. De enige waarheid en de enige weg. Je hebt een andere oriëntatie: niet die van je eigenbelang, maar die van de liefde.

Dat brengt risico's met zich mee. Jezus kondigt het aan. Zodat het je niet overvalt. En je misschien aan het twijfelen raakt als het kwaad je leven treft. Als je slachtoffer wordt van uitsluiting en spot. Niet alleen als je vanwege je geloof wordt vervolgd, in de gevangenis wordt gegooid of wordt geëxecuteerd. In sommige landen in deze wereld gebeurt dat. Gelukkig bij ons niet. En tegelijk blijkt het verzet tegen Christus ook hier. Niet dat mensen bewust zeggen: Ik haat Jezus. Maar wel dat het verzet tegen de Heer in de cultuur zit. Het is in de wereld ingebakken sinds de zondeval.

Jezus vertelt het. Zodat je er rekening mee houdt dat je keuzes niet altijd worden begrepen en je mening niet overal wordt gewaardeerd. Dat mensen je ontwijken of je

afkappen. Dat mensen je het gevoel geven dat je in sprookjes gelooft. Of dat je hopeloos ouderwets bent in je opvattingen. Of dat je veel te ruimhartig ben in het steunen van anderen. Of veel te liberaal in het accepteren van nieuwe ontwikkelingen. Of veel te strak in het aanwijzen van afgoden. Als je merkt dat mensen het niet kunnen hebben, bestaat het risico dat je zelf gaat twijfelen. Of je gaat schamen. Of je gaat aanpassen. Of dat je jezelf gaat isoleren. Of op schadelijke manier de strijd aangaat. Of jezelf gaat verstoppen.

Maar als je nu weet dat je dat kunt verwachten. Als je weet dat de wereld Jezus heeft gehaat en heeft vermoord. Als je er rekening mee houdt, dat waarheid niet wordt gewaardeerd en dat echte liefde wantrouwen oproept. Laat je dat dan aansporen om des te dichter bij Jezus te blijven. Om je aan je Heiland te verbinden. Om door Hem bij de Vader te komen. En te weten: dit is mijn thuis, dit is mijn land, dit is mijn God. Hier, in zijn licht, in zijn genade vind ik vrede, vind ik vrijheid, vind ik vreugde. Door zijn Geest laat ik mij leiden. Door zijn Geest laat ik mij vullen. Vind ik wijsheid om goede keuzes voor mezelf te maken. Vind ik liefde om van mijn naaste te houden. Om hem of haar bij te staan, te bevestigen, te begeleiden. Om het uit te houden in gebrokenheid, spanning en verdriet. Door zijn Geest leer ik begrijpen wat er gebeurt en wat er nodig is. Vind ik kracht God en naasten lief te hebben.

Jezus verbindt hieraan een bijzondere belofte voor zijn leerlingen: 'Zo worden jullie mijn getuigen in deze wereld.' Door het werk van de apostelen geldt het ook voor ons: getuigen van Jezus in onze wereld. Om licht te brengen in de duisternis. Om het goddelijk beleid van de liefde in deze wereld verder te brengen, ook als dat niet wordt gewaardeerd of verdacht wordt gemaakt. Want tegenover haat reageert onze Heer niet met haat terug, maar geeft Hij liefde. Tegenover verzet plaatst Hij genade. Tegenover weerstand werkt Hij met zijn Geest. Tegenover polarisatie en verschillen zet Hij zijn kinderen.

Je bent getuige van Jezus in deze wereld. Het is de wereld die Jezus haatte en vermoordde. Het is ook de wereld, die God zo lief heeft. De wereld waarvoor de Heer het offer van zijn leven gaf. De wereld waarin zijn Geest bezig is om harten te veranderen.

Gelukkig ben je als je een buurvrouw hebt die je komt waarschuwen: er komt strijd, bereid je voor! Nog gelukkiger ben je als je een buurvrouw hebt die zegt: hier is een schuilplaats, het wordt zwaar, maar de overwinning staat vast. Kun jij zo'n buurvrouw zijn? Of buurman? Of vriend? Of collega? Dat je met daden of desnoods met woorden vertelt dat je weet wat er aan de hand is. Dat je in alles het vertrouwen niet verliest. Dat je in liefde omziet naar ieder die je ontmoet. Dat je het geheim van het leven en het samenleven kent. Het goddelijk beleid van de liefde geeft licht in een wereld die haat. Dat is de weg van Jezus. De weg van het kruis. De weg van iedere gelovige. Door het lijden heen naar het eeuwige leven.

Amen